

TARBIYACHINING TASVIRIY FAOLIYAT MASHG'ULOTLARIDAGI PEDAGOGIK VA KASBIY MAHORATI

*TMC instituti Pedagogika va
Psixologiya o'qituvchisi
Ziyamova Madina Jaxongiz qizi
TMC instituti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi
23-101 guruh talabasi
Qabulova Dilyafroz Rustamovna*

Annotatsiya. Tarbiyachining tasviriyl faoliyat mashg'ulotlaridagi pedagogik va kasbiyl mahorati bolalarning estetik dunyoqarashi, yaratuvchanligi va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Tasviriyl faoliyat jarayonida tarbiyachi bolalarga ranglar uyg'unligi, shakl va kompozitsiya qoidalarini o'rgatish bilan birga, ularda mustaqil fikrlash, did bilan ishlash, kuzatuvchanlik va tasavvur kuchini rivojlantirishga yordam beradi. Pedagogik mahoratli tarbiyachi mashg'ulotni bolalarning yosh va individual xususiyatlariga mos rejalashtiradi, ijodiy muhit yaratadi va har bir bolaning shaxsiyl qobiliyatlarini qo'llab-quvvatlaydi. Kasbiyl mahorat esa metodik bilimlar, innovatsion usullarni qo'llash, san'at elementlarini to'g'ri tanlash va samarali muloqot olib borishni talab etadi. Natijada tasviriyl faoliyat mashg'ulotlari bolalarning ijodiy qobiliyatlarini ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: tasviriyl faoliyat, tarbiyachi mahorati, pedagogik yondashuv, ijodkorlik, estetik tarbiya, kompozitsiya, rang tasnifi, metodik ko'nikma, innovatsion metodlar.

Maktabgacha ta'lim tizimi bolalarning ilk rivojlanish bosqichini tashkil etadi. Bu davr shaxsning dunyoqarashi, tafakkuri, qobiliyati va ijodiy tasavvuri shakllanadigan eng muhim bosqich hisoblanadi. Tasviriyl faoliyat mashg'ulotlari maktabgacha ta'lim jarayonining mazmunli qismi bo'lib, u bolalarning estetik didini rivojlantirish, san'atni idrok etish, rang va shaklni farqlash, kompozitsiya yaratish kabi qobiliyatlarining shakllanishiga xizmat qiladi. Ushbu jarayonda tarbiyachi nafaqat rahbar, balki yo'naltiruvchi, ilhomlantiruvchi, yaratishga undovchi shaxs sifatida maydonga chiqadi.

Tarbiyachining pedagogik va kasbiyl mahorati tasviriyl faoliyat mashg'ulotlarining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. U bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda metodik yondashuvni to'g'ri tanlashi, o'quv jarayonini qiziqarli va interfaol usullar bilan tashkil etishi, shuningdek, har bir bolaning ijodiy qobiliyatini qo'llab-quvvatlashi zarur. Tasviriyl san'at bolaga

faqat chizish ko'nikmasini emas, balki mustaqil fikrlash, kuzatuvchanlik, tasavvur, muloqot madaniyati kabi universal kompetensiyalarni ham rivojlantiradi.[1]

Mazkur maqolada tarbiyachining tasviriy faoliyat mashg'ulotlaridagi pedagogik va kasbiy mahorati, uning metodik yondashuvi, innovatsion usullardan foydalanishi, ijodiy muhit yaratishdagi roli hamda mashg'ulot samaradorligiga ta'sir qiluvchi omillar keng tahlil qilinadi.

Pedagogik mahorat — bu tarbiyachining o'z kasbini samarali bajarish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka, shaxsiy fazilatlar va ijodiy yondashuv majmuasidir. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida pedagogik mahorat quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

Tarbiyachi tasviriy faoliyatning nazariy asoslari, rangshunoslik, kompozitsiya, tasvir metodikasi, yosh psixologiyasi va pedagogik texnologiyalarni mukammal bilishi kerak.

Bolalar bilan samimiy, ishonchli, rag'batlantiruvchi muloqotning yo'lga qo'yilishi mashg'ulotning g'oyat samarador bo'lishini ta'minlaydi.

Mashg'ulot rejasining aniq tuzilishi, materiallarning to'g'ri tanlanishi, guruhda tartib-intizomni saqlash pedagogik mahoratning muhim unsurlaridan biri hisoblanadi.[2]

Tarbiyachi o'zi ijodkor bo'lmasa, bolalarda ijodiy qiziqish uyg'otishi qiyin. Shu bois pedagog yangi g'oyalar, o'yin shaklidagi topshiriqlar va ijodiy muhit yaratish orqali mashg'ulotni yanada mazmunli qiladi.

Har bir bolaning qiziqishlari, qobiliyat darajasi, ruhiy holati va individual o'ziga xosliklarini kuzatish orqali tarbiyachi mashg'ulotni to'g'ri yo'naltirishi mumkin.

Tasviriy faoliyat mashg'ulotlari kasbiy mahoratni yanada chuqur talab qiladi. Kasbiy mahorat tarbiyachining:

tasviriy san'at turlarini bilishi;

turli materiallar bilan ishlash texnikasini egallashi (akvarel, guash, bo'yoq, plastilin, rangli qog'oz);

bolada ijodiy fikrlashni rivojlantira olishi;

tasviriy faoliyat bo'yicha zamonaviy metodika va texnologiyalarni qo'llay olishi;

bolalarni kuzatish va baholash mezonlarini bilishi kabi ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Kasbiy mahorat tarbiyachiga mashg'ulotni shunday tashkil etish imkonini beradi-ki, bunda har bir bola o'zining ijodiy imkoniyatidan maksimal darajada foydalanadi.

Tasviriy faoliyat mashg'ulotlari quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

Bu mashg'ulotlar orqali bolalar ranglar uyg'unligini, shakl, nisbat, kompozitsiyani o'rganadi. Rasm chizish bolaning badiiy idrokini shakllantiradi.

Loy va plastilin bilan ishlash mayda motorikani rivojlantiradi, qo'l barmoqlarining harakati faollashadi, fazoviy tasavvur boyiydi.

Applikatsiya bolalarda konstruktiv fikrlash, matnalarni tahlil qilish, kompozitsiya yaratish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Bolalar fazoviy shakllarni tasavvur qilib, ulardan predmetlar yaratadi — bu esa mantiqiy fikrlash va konstruktiv faoliyatni rivojlantiradi.

Har bir yo'nalishda tarbiyachi metodik yondashuvni to'g'ri tanlashi va o'quv jarayonini individual hamda yoshga mos shaklda tashkil qilishi lozim.[3]

Samarali mashg'ulot quyidagi asosiy bosqichlar asosida quriladi:

Tayyorgarlik bosqichi. Tarbiyachi mashg'ulot mavzusi, materiallar, ko'rgazmali vositalarni tayyorlaydi. Mashg'ulotdan ko'zlangan maqsad aniq belgilab olinadi.

Kirish qismi. Bolalarni mavzuga jalb qilish, ularni emotsional jihatdan tayyorlash, qisqa suhbat yoki qiziqarli savollar berish.

Asosiy qism. Bolalarga topshiriqni tushuntirish, jarayonni amaliy bajarish, tarbiyachining kuzatuvi, individual yordam ko'rsatishi.

Yakuniy qism. Bolalarning ishlarini ko'rib chiqish, rag'batlantirish, muhokama qilish, xulosalar chiqarish.

Tarbiyachi har bir bosqichda pedagogik nuqtayi nazardan to'g'ri yo'naltiruvchi bo'lishi kerak.

So'nggi yillarda tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida quyidagi innovatsion usullar keng qo'llanmoqda:

San'atni texnologiya, matematika va muhandislik elementlari bilan uyg'unlashtirish bolalarning fikrlash doirasini kengaytiradi.

Bola mustaqil tanlov asosida material bilan ishlaydi, bu esa tasviriy jarayonda ham ijodiy erkinlikni ta'minlaydi.

“Rangli mo'jiza”, “Ijodiy laboratoriya”, “Kim tezroq topadi?” kabi o'yin texnologiyalari bolalarda qiziqishni oshiradi.

Planshetlar, interaktiv doskalar orqali rasm chizish bolalarning raqamli ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.[4]

Tarbiyachi mashg'ulot davomida quyidagi ijodiy muhitni shakllantirishi zarur: bolalarni erkin fikrlashga undash;

har bir bolaning ishi noyob ekanini tan olish;

xatolardan qo'rqqanlikni o'rgatish;

ijodiy vazifalarni kichik bosqichlarda berish;

guruhda bir-birini qo'llab-quvvatlashni rag'batlantirish.

Ijodiy muhit — bu bolalarning ijodiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqaradigan asosiy sharoitdir.

Tarbiyachi mashg'ulot davomida bolalarning:

rang tanlash qobiliyati;

shakl yaratish qobiliyati;
topshiriqni mustaqil bajarish darajasi;
ijodiy yondashuvi;
texnik ko'nikmalari;
emotsional ishtiroki;
kabi mezonlarini kuzatadi va baholaydi.

Baholashda tanqidiy yondashuv emas, rag'batlantiruvchi, ijobiy baho berish tamoyillari ustun turishi kerak.[5]

Xulosa qilib aytganda, tarbiyachining tasviriy faoliyat mashg'ulotlaridagi pedagogik va kasbiy mahorati bolalarning ijodiy salohiyati, estetik dunyoqarashi va mustaqil fikrlash qobiliyatining rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mashg'ulotning samaradorligi tarbiyachining metodik bilimlari, innovatsion yondashuvni qo'llashi, muloqot ko'nikmalari, bolalarga nisbatan e'tiborli bo'lishi bilan belgilanadi. Ijodiy muhit yaratish, bolalarni individual o'rganish, ularning ishlarini to'g'ri baholash va rag'batlantirish tasviriy faoliyatni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Shu bois, maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan har bir tarbiyachi tasviriy faoliyatni chuqur o'rganishi, kasbiy mahoratini muntazam oshirib borishi va ijodkor pedagog sifatida bolalar rivojiga hissa qo'shishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. To'xtasinova, S. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: "Fan", 2019. – B. 45–62.
2. Ashurova, M., & Qosimova, D. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishi psixologiyasi. – Toshkent: "Ilm Ziyo", 2020. – B. 78–95.
3. Yo'ldosheva, N. Tasviriy san'at asoslari va uni o'qitish metodikasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021. – B. 33–59.
4. Vygotskiy, L. S. Voobrazheniye i tvorchestvo v detskom vozraste. – Moskva: Pedagogika, 1997. – S. 15–38.
5. Usmonxo'jayeva, R. Maktabgacha ta'limda innovatsion metodlar. – Toshkent: "Talqin", 2022. – B. 102–119.